

Tvorba otázek

Zatímco otázky vytvořené na základě koncepce PIRLS se zaměřují pouze na text a na některé čtenářské dovednosti, otázky k využití ve výuce mohou směřovat i na jiné činnosti přispívající k rozvoji čtenářské gramotnosti. Čtenáři mohou při hledání odpovědi na tyto otázky čerpat ze svých znalostí a zkušeností nebo mohou využívat i jiné, dříve přečtené texty. Otázky k textu by měly být stručné a jednoznačné a měly by odpovídat danému účelu čtení. U každé otázky je nutné určit, na který postup porozumění bude zaměřena.

Výběr typu otázky

Otázky s výběrem odpovědi můžeme použít tehdy, pokud předpokládáme, že by žák odpovídal pouze citací z textu, nebo pokud by formulace odpovědi mohla být pro žáka příliš obtížná.

Pravidla tvorby otázek s výběrem odpovědi:

- správná odpověď by se měla svou délkou i jazykem podobat distraktorům;
- distraktory by měly být hodnověrné a měly by vycházet z pravděpodobných chyb žáků;
- odpovědi by neměly obsahovat záporné formulace;
- pouze jedna odpověď musí být jednoznačně správná.

Otázky s tvorbou odpovědi můžeme použít ke sledování dovedností, které vyžadují samostatné vypracování odpovědi. Otázky tohoto typu umožňují hodnocení různých úrovní správnosti odpovědi.

Pravidla tvorby otázek s tvorbou odpovědi:

- otázka by měla žáka směřovat k určitým odpovědím, které lze třídit do skupin a dále vyhodnocovat;
- předem by měly být stanoveny úrovně správných odpovědí a jejich bodová hodnota;
- je třeba vzít v úvahu časovou náročnost otázky pro žáka.

Pořadí otázek by mělo sledovat posloupnost textu, aby žák neztrácel čas neustálým hledáním v textu. Obtížné otázky by neměly být zařazeny jen na závěr úlohy, aby úroveň některých dovedností mohli prokázat i ti žáci, kteří nestihnou dokončit celou úlohu.

Ukázky úloh učitelů ze semináře ke tvorbě úloh

Učitelé si měli na seminář vybrat text, se kterým by chtěli pracovat. Textů se sešlo mnoho, ale nakonec bylo obtížné vybrat text, který by byl ucelený a zároveň vhodný k vytváření otázek na jednotlivé postupy porozumění. Většinou učitelé vybírali úryvky z čítanek, a tak šlo pouze o texty literární. Během tvorby otázek k textům jsme se přesvědčili, že některé činnosti rozvíjející čtenářské dovednosti a postupy porozumění nejsou učitelé zvyklí s žáky provádět pravidelně. O tom svědčí i zjištění z dotazníků šetření PIRLS.

Následující **tabulka č. 7** znázorňuje podíl žáků, jejichž učitelé od nich alespoň jednou týdně požadují vybrané činnosti, které rozvíjejí dovednosti a postupy porozumění nezbytné pro čtení s porozuměním.⁷

Činnosti vedoucí k rozvoji čtenářských dovedností	Mezinárodní průměr (%)	ČR (%)
Vyhledat informaci v textu	96	99
Určit hlavní myšlenku přečteného textu	95	97
Vysvětlit, jak porozuměli přečtenému	95	99
Porovnat přečtený text se svými zkušenostmi	81	83
Zobecnit přečtený text a vyvodit z něj závěry	80	67
Odhadnout, co se stane dále v textu, který čtou	74	54
Porovnat přečtený text s jinými texty, které již četli dříve	70	47
Popsat styl nebo uspořádání přečteného textu	66	32
Určit postoj nebo záměr autora	63	30

⁷ KRAMPLOVÁ, I., *Národní zpráva PIRLS 2011*, Česká školní inspekce, Praha, 2012, s. 26.